

Žižkovské listy

čtvrtletník Klubu přátel Žižkova

Číslo 37, duben 2008

Olšanské náměstí

Foto: Archiv KPŽ

**„Nepokoušejte se žít věčně! To se vám nepodaří.
A užívejte svého zdraví i do té míry, že je spotřebujete.
K tomu je přece máte.
Udejte všechno, co máte, dřív než umřete.“**

G. B. Shaw

Žižkov

V r. 1849 byly všechny pozemky Viničních hor za branami Žitnou, Koňskou, Novou a Poříčskou, mezi vinicí „Folimankou“ a vrchem Vítkovem sloučeny v samostatnou obec Vinohrady. Nejvyšším rozhodnutím z ledna r. 1867 obdržela obec název „Královská Vinohradská obec“. Tento stav trval až do r. 1875. Pro velkou odlehlost byla Královská Vinohradská obec výnosem zemského výboru z téhož roku rozdělena na dvě obce: Vinohrady I. díl (Dolní Vinohrady, Žižkov) a Vinohrady II. díl, nynější Královské Vinohrady. Ministerským výnosem ze 7. VIII. 1877 bylo povoleno přeměnit místní jméno Vinohrady I. díl v název „Žižkov“.

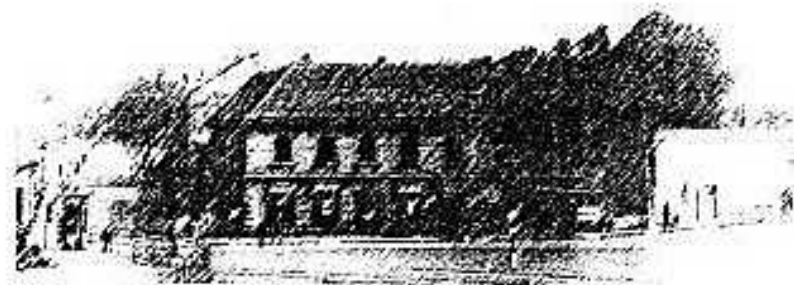
Obě rozdělené obce byly velmi nepatrné, rázu venkovského, s malým počtem domů a obyvatel. Při prvním sčítání lidu r. 1869 bylo v Žižkově 137 domů a 436 obyvatel. V době rozdělení stoupl již na 331 a bylo v něm něco málo přes 14 000 obyvatel. V letech sedmdesátých rozprostírala se podél vídeňské silnice, a to na jižním úpatí vrchu Žižkova rozsáhlá pole s jednolitými dvorci a vinicemi, které náležely ještě do svazku Královské Vinohradské

obce. Byly tu: Miránka, Malá a Velká Proutková, Malá a Velká Ševčíková, Smetanka, Rožmitálka a Parukářská.

Známé bylo také stromořadí mohutných ořechů, jež vroubily obě strany silnice od Reismanky“ až do Olšan. - Málokdo si již pamatuje, že z rybníčka „U Bezovky“ (kde dříve stával mlýn), tekla směrem k nynějšímu náměstí Prokopovu pod vrch Žižkov potůček ke Karlínu, který často při letních bouřích rád zdivočel.

Po r. 1865, kdy hlavní město Praha bylo prohlášeno za město otevřené, počalo se na Žižkově stavět. Na počátku se stavělo bez regulačního plánu, neboť první podnikatelé staveb nebyli si ani vědomi, že kladou základy k veliké obci. V r. 1865 pražský podnikatel K. Hartig vyhotovil plán pro parcelaci rozsáhlých pozemků paní Stomeové, majitelky Malé a Velké Ševčíkové. V krátké době byla větší část stavebních parcel rozprodána a tak vyrůstaly nové a nové domy. Majitelé dvora Volšanského a Bezovky dali rovněž parcelovati své pozemky a k těmto pak přistoupila celá řada jiných.

Od r. 1865 do r. 1871 vystavěno

na Žižkově 200 nových, vesměs dvou- až třípatrových domů, které v důsledku toho napomáhaly vzrůstu obyvatel obce Žižkova. Hlavní příčina však byla, že v Žižkově poměrně nejvíce z bývalých tehdy předměstí zřizovány malé byty pro třídu dělnickou a střední. Koncem let osmdesátých se značně rozmáhalo osídlení vyšších poloh pražských předměstí, dosud zanedbaných, když plocha pro zastavění, získaná v údolích, nemohla již stačit přílivu nového obyvatelstva.

Hlavní „tepnu“ Žižkova do roku 1860 byla silnice z Prahy do Českého Brodu – silnice českobrodská, pak Huttenova a nyní Seifertova. Po roce 1875 byla žižkovská obec zastavěna v území okolo plynárny hlav. Města Prahy. Pražská plynárna byla vystavěna v r. 1866 v místech, kde stojí dnes „mrakodrap“ Pensijního ústavu. Dále přišlo na řadu zastavování území kolem Bezovky až k vrchu

Žižkovu a pak výše podél silnice českobrodské.

V období mezi r. 1880-1890 přibývalo domů hlavně v okolí pražské plynárny, kde povstaly ulice Riegrova, Libušina, Husinecká a náměstí Sladkovského.

V roce 1885 odevzdána veřejnosti okresní silnice, která obstarává podnes spojení mezi Žižkovem, Karlínem a Libní. Spojení s Prahou obstarávala od Silvestra roku 1883 pražská „koňka“, která jezdila od Bezovky přes Staroměstské náměstí na Malostranské. První elektrika jeela na Žižkov 18. září 1897, a to od býv. Sadové ulice Karlovou až k olšanským hřbitovům.

V následujícím období (1890-1900) šířil se Žižkov jednak ku Praze, jednak ke Královským Vinohradům, a to na území „U výšinky“ blíže Rajske zahrady. Ačkoliv terén této části obce byl velmi nepříznivý, vzniklé ulice byly provedeny sjízdnými. Zde se již projevila snaha po lepším

uspořádání města, tj. navrhováním nových širších ulic a lepších stavebních bloků.

Do světové války šířil se Žižkov dále ke Královským Vinohradům, kde se počaly rýsovat ulice Libušina, Kubelkova, Grégrova, Zvonařova, Jagelonská, náměstí Sukovo a náměstí Kollárovo a dále ulice mezi Poděbradovou třídou a „Parukářskou“.

Po světové válce se stavební ruch vrhl na území kolem Ohrady a Vendelínky, a to na západní straně zrušeného israelitského hřbitova a na území, rozloženém na jih od Kollárova náměstí a na jih od ulice Kříšlánovy.

Prosté druhy straně vrchu Žižkova byly péčí obce přeměněny v utěšený rozsáhlý sad. Tento sad byl založen podle plánů ředitele Fr. Thomayera v roce 1891. Sady byly úplně dokončeny a veřejnosti odevzdány r. 1899. Osvětlování města se dělo až do listopadu 1889 petrolejovými lampami, od prosince téhož roku nahradilo tyto petrolejové lampy světlo elektrické. Ke chvále nutno se zmínit o pokrokovosti tehdejší městské správy, která nechala vystavět elektrárnu na Žižkově

nám. (čp. 650), která byla jednou z nejstarších elektráren v býv. Rakousku. V činnost byla uvedena 1. prosince 1899.

K výzdobě obce přistoupil jubilejní chrám, zasvěcený českému patronu sv. Prokopovi na Sladkovského náměstí, vystavěný ve slohu gotickém v letech 1898-1903 podle plánů arch. J. Mookra.

Co do počtu domů je Žižkov mezi ostatními pražskými čtvrtěmi na pořadí čtvrtém a má na 1927 domů. Počtem obyvatelstva je Žižkov jednou z nejlidnatějších čtvrtí, má totiž 92 400 obyvatel.

Jestliže Žižkov vyrostl tak rychle, mělo to neblahý vliv i na stavby veřejných budov. Žádná z veřejných staveb, která byla vystavěna do světové války, nemůže být umělecky hodnocena, ať je to budova býv. městské radnice, vystavěná ve slohu renesančním, či městské lázně, nebo celá řada školních budov, včetně středních škol. Jediné veřejné budovy, vystavěné až po světové válce, přivedly určitý přínos k výzdobě této pražské čtvrti.

*List z archivu M. Čvančary,
Vyšlo v Národní Politice
den po náletu 15. II. 1945.*

Kdo znal Esava?

Po otištění mého článku „Mozaika vzpomínek“ (*Žižkovské listy č. 35 – září 2007*) ozvalo se mi několik pamětníků.

Někteří upřesnili jméno tzv. Indiánky z paláce Akropolis. Nyní víme, že ona žena, přes svůj nepochybně jihoamerický původ, získala provdáním ryze české příjmení, a to Klíčnicková.

Jiní čtenáři článku mi vytkli, že moje věta „Kdepak potkat po válce na Žižkově Vietnamce, Roma, černocho... Vyloučeno,“ není zcela přesná! Poukázali, že jsem zcela opomněl právě jednoho významného místního černocho – **Esava!**

Měli pravdu! Na Afroevropana a poutového zápasníka Esava jsem skutečně zapomněl. Snad proto, že jsem jej v dětství jen zahlédl a vím o něm málo.

Je mi známo, že zmiňovaný mouřenín ještě za druhé světové války, a zejména v dobách první republiky, na Žižkově jako známá sportovní hvězda a celebrita častokrát urputně zápasil a vyhrával či prohrával v nezapomenutelné Hájkově stanové aréně na Ohradě.

A hlavně – Esav měl v přízemí domu čp. 111/2 zvaném „U Merkura“, na nároží Havlíčkova náměstí a Jakoubkovy (dnešní Sabínovy), pronajatý hostinec, kterému nikdo neřekl jinak než „U černocho“. (Dům čp. 111/2 „U Merkura“ na začátku minulého století vlastnil žižkovský starosta Eduard Žďárský.) A právě zdejší restaurace si kvůli provozovatelské sportovní profesi, fyzickým předpokladům a tehdy nezvyklému exotickému původu na nezájem štamgastů rozhodně nemohla naříkat.

Dle vyprávění pamětníků měl Esav dvě dcery – mulátky, a jedna z nich, Eva, chodila do školy s členem našeho KPŽ panem Janem Schützem.

Na jednu z Esavových deer si vzpomínám i já. Jako by tomu bylo věru a přece je to tak dávno.

V pátek 4. května 1945 odpoledne – tudíž přibližně necelých dvacet hodin před vypuknutím Pražského povstání – jsem já, jedenáctiletý kluk – stál s mámou na nároží Sladkovského náměstí a hlavní třídy. Právě tam se tehdy nalézala zastávka vozů elektrické dráhy. Živé pamatují, že kolem každé ve stanici stojící tramvaje se vždy seběhla skupina přibližně osmi až dvanáctiletých školáků, a papírovými pásky zalepovala

eilové německé nápisy na tabulkách na čele vozů. A nejvíce iniciativně a energicky si počínala právě jedna dívka – mulatka, dcera restaurátora Esava!

Žižkovské listy uvítají od svých čtenářů jakékoli bližší informace o poválečných osudech dívek – mulatek a především o jejich otcích – fyzicky dobře vybaveném svalovci – zápasníku a žižkovském hostinském, černocho Esavovi!

Miroslav Čvančara III/2008

Z veselých vzpomínek Žižkováka

Starosta města Žižkova pan Žďárský byl už několikátým v pořadí starostů města Žižkova. Měl hostinec na rohu Havlíčkova náměstí a Jakoubkovy (Sabinovy) ulice. Dům s pěknou věžičkou patřil také jemu. Proti domu stojí socha Karla Havlíčka Borovského. Má zdviženou pravici a ukazuje směrem k tomuto domu – aby si toho lidé nepovšimli a něco k tomu nevymysleli! – Dalí Havlíčkovi do úst jiná slova, než jsou napsána na pomníku: „To je ten rošťák, co si postavil dům z obecní hlíny!“ Od té doby se tomuto domu říkalo „hlína“. Pamatuji se na to, kdy jsem se přesvědčil, jak uhlíčníci zadupali na plechový poklop od sklepa a volali při tom hlasitě: Hlína – hlína!

Starostův syn stal se dobrým lékařem a později zdědil dům. Hostinec převzal pivovar a provoz svěřil „posudímu“. Byl to pan Pošva a pak další. Pak se říkalo „U černocha“ – podle hostinského, který byl synem známého zápasníka ze žižkovské Arény na Ohradě.

Ještě něco nemůžeme vynechat o tomto náměstí: Známý uhlíř z Chlumovy ulice když odcházel z práce, vezl si výslužku: pytel uhlí a džbáněk piva, který měl pověšen na držadle. Cestou měl více zastávek, aby si odpočinul, ale také aby si připil. Poslední zastávka byla na Havlíčkově náměstí u sochy Karla Havlíčka. Uhlíř se zastavil, zvedl džbáněk a než si připil, slušně nabídl Havlíčkovi: „Napijou se, pantatinku!“ A když on nie – je z kamene – tak teprve si zavdal a pokračoval domů do Chlumovy ulice, což bylo blízko.

Eda Marek

Divus

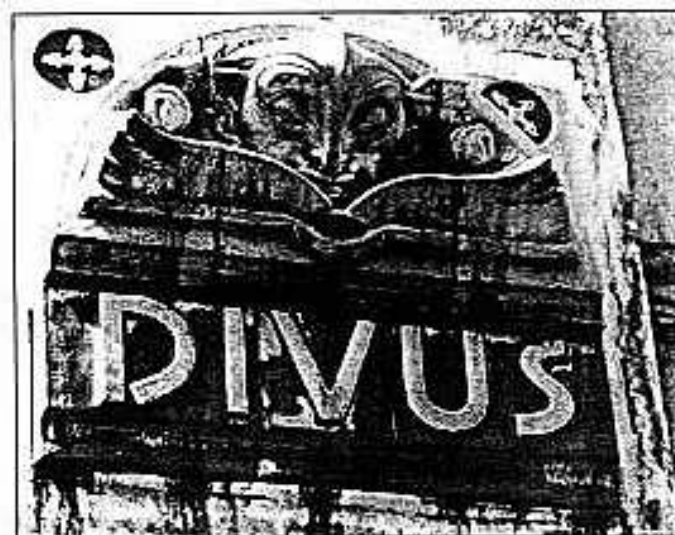
Podivně domovní znamení nesoucí nápis Divus na domě č. 49 v Bořivojově ulici je připomínkou skutečnosti, že v tomto domě od roku 1997 sídlilo stejnojmenné nakladatelství. Divus existuje dodnes, jen se přestěhoval přes kopec – do Karlína. Vydává časopis „Umělec“, který vychází každé dva měsíce, tedy šestkrát do roka vždy ve třech oddělených jazykových verzích – česky, anglicky a německy.

Časopis je distribuován celosvětově a je jediným periodikem u nás zaměřeným na aktuální vizuální kulturu. „Umělec“ se podařilo nejen přispět k začlenění českého současného umění do mezinárodního kontextu, ale i zpětně pozitivně působit na zdejší kulturní scénu, pro kterou je srovnání se zahraničím životní nutností. Jedním z pravidel „Umělce“ je, že jeho přispěvatelé sledují mezinárodní kontext umění a překračují archaické hranice států a kulturních center a orientací. I proto má umělec své spřátelené miniredakce po celém světě.

Časopis má formát 22 x 31,5 cm, vychází v nákladu asi 2000 ks v každé jazykové verzi a stojí 120 Kč. Je podporován Ministerstvem kultury ČR.

Více informací lze najít na www.divus.cz.

Alexandr Jeništa

Rytíř z Hesenska

Ne každý šlechtic se mohl chlubit dostatečným majetkovým zázemím. Mnozí z těch nemajetných se k urozenému stavu a předkáru po předeších nehlásili.

Jejich urození potomci se živili vlastní prací nebo umem, proto často překvapují poznatky o tom, jak procházeli dějinami českého národa. Historické listiny přitom nezřídka dávno zmizely a vzpomínky se do dnešních časů přenášejí pouze ústním předáním v rodině.

Vždyť komu dnes něco řekne jméno – Václav Rasch rytíř z Hesenska. A přesto jej velice dobře znali především příslušníci starší a střední generace. Oním rytířem totiž nebyl nikdo jiný než proslulý a nezapomenutelný divadelní a filmový herec, známý pod pseudonymem Saša Rašilov.

Jeho dětství a mládí přitom vůbec nebylo procházkou růžovou zahradou a s romantickou vizí života na zámku mělo sotva co společného. Narodil se roku 1891 v Praze do početné rodiny správce šlechtického kasína v Celetné ulici, což koncem 19. století zřejmě nebyla činnost příliš výnosná. Nasvědčuje tomu skutečnost, že Raschovi bydleli na chudém Žižkově. Otec brzy zemřel, proto syn nemohl na studiu ani pomyslet. Mladý Rašilov (tehdy ještě Rasch) se proto vyučil roku 1909 typografem a začal pracovat v pražských grafických závodech.

Více než řemeslo jej však lákalo divadlo. Od roku 1916 se mu věnoval plně. Prošel několika menšími pražskými divadly, publikum jej milovalo a divadelní realitě v něm

viděli velký talent, vždyť za pouhých pět let herecké kariéry standl sotva třicetiletý Saša na prknech Národního divadla. Přesto se zpočátku protloukal velmi těžce, nějaký čas bydlel dokonce v lodi na Vltavě.

V Rašilově životě se skutečnost a hraní neustále prolínaly. Neměl to rozhodně nikdy lehké, protože si sám přeci neulehčoval a ze svých nároků na kumšt neslevoval. Finančně se vzhopil především filmovými rolemi, ale Národnímu divadlu a svému publiku zůstal věrný.

Saša Rašilov dovedl jásat, hned na to byl k smrti nešťastný. Až závatně uměl měnit nálady pod dojmem okamžiku. Byl milý, protivný, neodolatelný, tragický, ironický, nepřístupný, dovedl rozesmát i vyděsit. Kdo ho viděl v jeho velkých

rolích, odcházel z Národního divadla obohacen o hluboký zážitek. Jsou herci, kteří používají svých rolí, aby ukázali sebe, ale Saša byl oním velkým umělcem, který se v roli ztratil a divák tak vnímal mistrovsky vytvořenou jevištní postavu. Byl milován pro svůj nezdolatelně svěrázný humor, jeho osobitý způsob života. Jednou měl hrát u Hilara roli, které se mezi herci říká „hund“ tedy pes, někdy také štek. Role byla na dvou listech papíru. Saša přišel do zkoušky s oteklou tváří a nařikal: „Pane šéfe, mě strašně bolí zub, ale zkoušet budu.“ Hilar byl znám, že byl sám velice choullostivý a ohleduplný, měl pochopení pro bolest druhých. A toho nejdnou Saša využil. Bylo tomu tak i tentokrát. Poslal Rašilova k doktorovi s obavou, aby to nebyl zánět okostice. Saša odešel a sotva za ním zapadly dveře vyplýl z úst chuchvalcec

papírů. V tu chvíli šlo kolem několik kolegů včetně Stenmara. Veselé jim vyprávěl, jak se dostal ze zkoušky. Hilar ukončil zkoušku. Steimar přistoupil k Hilarovi: „To jste mi pěkně načetl, šéfe. Ten uhčák měl v ústech rozšvýkané ty dva listy s textem role, co měl hrát. Hilar měl legraci rád a dovedl ji oplácet. Poslal Rašilovi tlustou knihu v tvrdých deskách, ovšem Sašova role obsahovala jen dvě věty. „Pane šéfe, taková role, dvě věty! Ale na co jste mi poslal celou knihu a k tomu ještě vázanou?“ Hilar na to vesele: „To abyste ji zase nerozšvýkal, pane!“

Člověk nikdy nevěděl, na čem je, čemu věřit, kde je hranice komediantství a kde pravdy. Měl nepříjemné bohatství fantazie, s ním tkal fantastické příběhy, uláhlosti, scénny, výstupy, které nás přímo fascinovaly, lihostejno byl-li v kostýmu či v trenýrkách, v masce nebo v civilu. Hrál, zpíval, tančil a všecko, všecičko, celou svou bytost dával všem napospas. Řekl jsem, že to byl živelný herec. Byl, ale cítím, že to nevyjadřuje dostatečně jeho umění... Saša byl geniální herec. Doma rozkošný tatínek, tichý sběratel starožitností... Vsaň i jeho auto byla starožitnost. Svůj domov Saša miloval, znal jeho cenu... Vždyť bydlel dlouhá léta ve věži a neméně dlouho na Vltavě, než se přestěhoval na Zbraslav, do světa. Konečně tady pevně zakotvil a naplnil svůj domov láskou k mladé mamince, dětem, zahradě, domácím zvířatům a řece. Odtud vyjížděl za uměním do Národního, sem se vracel po představení ke svým miláčkům. Velmi často zajížděl také na Olšany ke hrobu svých rodičů, které zbožňoval a jejichž obrázek nosil stále při sobě i na divadle a nikdy nevěšel na scénu, aby je před výstupem nepolíbil. V tomto robustním, veselém chlapičkovi bylo totiž chlapecké něhy, až to dojmalo. Tohle nehrál. Jinak zahrál všechno.

Ladislav Chmel zase o Sašovi Rašilovi vyprávěl:

Chodíval jsem se tehdy učit na Židovské nebo olšanský hřbitov. Ráno tam nebylo

ani člověka, čistý vzduch a nadherné náhlo. Jednou jsem náhodou našel už k hrobu Marie Hubnerové a najednou mi zasvětil do očí čerstvý žlutý nápis Saša Rašilov. Jdu blíž a poznávám hrob Sašových rodičů, na pomníčku opravdu nápis Saša Rašilov. Co to má znamenat? – ptám se v duchu. Při zkoušce jsem se zeptal Saši, proč si dělá reklamu na hřbitově, ale Saša se nesml... Ještě to není hotové,“ povídá, „ještě tam přijde den a rok narození, všš, já vyslím na všechno, pak už tam daň jen datou úmrtí a budou to mít lacínější!“

„Ty jsi přece cvok, Sašo!“ A Saša zapíval vesele: „Já jsem cvok a cvokem budu, černí rubáš nosit budu.“ A zase sešel vupem a ja-dinou bodrostí. Nikdo z nás nevěděl a on to také nikomu neprozradil, že v něm hlodá černá zlé nemoci. Hráli jsme spolu v Šafránkové Vlastenci a Saša mi vždycky před výstupem říkal: „Zdeňku, prosím tě, drž mne.“

Bral jsem to jako legraci, protože sotva vešel na scénu, hrál svého Židáčka neodolatelně, skvěle. Až jednou náhle změnil aranžmá, chvil se mé ruky, křečovitě se jí držel a v jeho očích se objevil nevyslovitelný výraz úzkosti a strachu. Řekl ještě několik slov a pak ztlhl. Domluvil jsem, co se dalo, sám, a odvedl jsem ho ze scény. Nikdo mě nepoznalo. V samotě bylo ticho, když jsem se tam vrátil. Saša měl oči plné slz a jen šeptal: „Děkuju ti, děkuju ti...“

Do divadla se už nikdy nevrátil. Velký komik Saša Rašilov, herec jevištně v životě dohrál. A maminka s děmi dala vytesat na pomníček datou úmrtí... Bylo to 3. května roku 1955...

Potomci tohoto bývalého šlechtického rodu se věnují filmu – Rašilovův syn stojí za kamerou a vnuk je divadelním a filmovým hercem.

Zdroj: Jaroslav Frusch: Banka vzpomínek a osudů, Olšanské síňky Ladislav Chmel; Saša Rašilov + Saša Rašilov V. 1953

Z historie Gütlingova dvorce

O Gütlingově statku či Gütlingově dvorci (č. 25/4) se mnoho informací nedochovalo. Přesto se pokusíme zajímavou historií tohoto pozdně barokního objektu s mansardovou střechou, který byl koncem 60. let restaurován (vlastníkem byla ČS Akademie věd) a krátce nato zbourán, aby v 80. letech na jeho místě vyrostl odborářský hotel Olšanka, stručně nastítnit. Začneme dopisem potomka jednoho z původních majitelů:

Můj prapradědeček Arnošt Vilém (dříve se psal von Drost) pocházel ze starého vestfálského šlechtického rodu. Z politických a profesních důvodů byl nucen přesídlit do Prahy, kde získal čestnou funkci tajného strážce u císaře Františka Josefa I. Za manželku si vzal Annu, dceru Emanuela barona z Eckhardtu a Amalie, roz. Hübschové, díky níž se stal spolujednatel tohoto dvorce. Pozdějším „většinovým“ vlastníkem se stal rytířský rod Gütlingů, kteří do Prahy přišli přes Vídeň. Do r. 1948 vlastnili tento objekt tři příslušníci této rodiny a Arnošt Ludvík Bořivoj Vilém Drozd (syn bratra mého dědečka), který zemřel 6. 6. 2000 a v září minulého roku by se dožil 70 let.

Koncem 13. stol. náležela vesnice Olšany milevskému klášteru, v nejstarší písemné zprávě z let 1306-1307 se potvrzuje prodej dvou zdejších dvorů s pozemky pražskému měšťanu Rollovi. Jeden z olšanských dvorů je ve 14. stol. uváděn také v darovací listině císaře Karla IV. novoměstskému klášteru sv. Ambrože. Vesnice Olšany byla rozdělena na několik svobodných dvorů s příslušenstvím, jedním z nich byl i dvorec, o kterém se poměrně obšírně zmiňuje

Farní olšanský věstník z roku 1930. V rodinných zápiscích vlastníků dvorce se píše, že od nepaměti býval samostatným statkem. Jeho majitelé se často střídali, například v 16. stol. ho v kostkách prohrál Pavel Střelec, další z majitelů Vilém z Hradešína jej v r. 1558 postoupil Starému Městu pražskému. Po bělohorské bitvě v r. 1620 pak zůstal dlouho prázdný, postupně pustly i okolní vinice, na kterých se podepsaly pobyty vojsk, a koncem 17. stol. zanikaly a ustupovaly polím a zahradám.

Ještě v polovině 18. stol. se v zápiscích uvádí, že vinice na skalnaté a sluncem vyprahlé půdě jsou „vytloučené“, stavení opuštěné... Kolem r. 1829 jej však od Kristiana Welsche zakoupil pro dceru Amalii Hübschovou její otec – majitel pražského hotelu „U černého koně“. Ta se ve dvaceti letech provdala za Emanuela Eckhardta, syna hoteliéra „U císaře rakouského“, který zanedbanou usedlost postupně zvelebil. Nechal postavit i nový kříž na „Olšanském vrchu“ zvaném též „Na Skále“ (dodnes se tu říká Na Křížku či vrch sv. Kříže) na místo starého dřevěného z roku 1822. Nový kříž byl vysvěcen r. 1846, Emanuel Eckhardt zemřel v revolučním roce 1848. Z tohoto manželství vzešly děti Amalie, Emanuel, Anna, Karolína, Josef, Karel a Marie. Matka Amalie Eckhardtová, po ovdovění provdaná Kučerová, na statku, kterému se také říkávalo „U Eckhardtů“, dále žila. Podrobný popis dvorce i tehdejšího života se zachoval v německy psaných zápiscích rodiny Gütlingů.

Hlavní budova, krytá mansardovou střechou s dvěma vysokými komíny a šesti vikýři, byla původně jako jediná

výstavná budova nad okolím vyvýšena. Tehdy ještě byly na zadní severní straně rokle, jimiž tekla z Olšanského rybníčku potok do rybníku u Bezovky (nynější ul. Chelčického). Obytné stavení stálo přibližně uprostřed dvorce, obklopeného na jižní straně kovárnou (v místech dnešní školy v Lupáčově ulici). Vedle kováře bydlel řezník a míval tu svoji „šlachtu“, směrem k Olšanským hřbitovům se táhly stodoly, jimiž vedl průchod k obytnému domu. Na východní straně stávaly koňské stáje, vedle nich pak kůlny pro kočáry. Na severu na ně přiléhaly kravíny a jednopatrový šálářův dům. Na západní straně se rozkládala jedna z nejkrásnějších zahrad Prahy, kde se pěstovaly dokonce mandle, fíky, meruňky a víno. Zahradní stezkou se přicházelo k divokým vínem obrostlému altánu se skleněnými zvonky, které se při zavanutí větru harmonicky rozezvučely. Olšanský dvorec požíval až do poloviny 19. stol. práva jurisdikčního a měl své poddané. Býval tu i obecní olšanský úřad s tehdy nezbytnou šallavou. K dvorci patřil také „zámeček“ na severní vyvýšenině. Tento prejz krytý jednopatrový dům se zděnou pavlačí a s malými světničkami sloužil v r. 1866, kdy zde řádila cholera, za špitál, po r. 1918 však byl zbořen.

Dceru Marii Eckhardtovou (+ 1916) z rodu majitelů si vzal za manželku Arnošt Gütling z Vídně, který se v dvorci usídlil od roku 1882. Žilo se zde stále idylicky, jako na vesměce. Málokdo v tyto končiny zabloudil a když, nešel pozornosti díky průchodu (z nynější ul. Táborstské do ul. Chelčického), na který bylo z oken obytné budovy dobře vidět. Život plynul klidně, přestože s hospodářstvím i zahradou byla spousta starostí. O všedních dnech muselo být do sedmé hodiny ránní vše uklizeno, dopoledne by-

lo věnováno domácnosti, vaření, práci na poli a v zahradě. Až odpoledne se mohlo polevit, plést punčochy a háčkovat. Za přepych se pokládalo vyšívání, to bylo dovoleno pouze o nedělním odpolední. Volné chvíle patřily společenským luám, pro děti se hrálo divadélko, v zimě při klavíru učily sboristky z divadla tancům, pravidelně se pořádaly domácí zábavy, na nichž vystupovali pozvaní operní zpěváci. Taneční zábava v Bezovce, kterou nechal po r. 1875 přestavět na restauraci s tanečním sálem Arnošt Gütling (zbourána v r. 1936), se nemohla vynechat, i když přechod zablácenou cestou byl nešťastný. Portýr s lucernou musel chodit po prknech hostům naproti.

Do Prahy se jezdilo do Stavovského divadla na Ovocném trhu, paní Marie Gütlingová mívala předplacenou lož. Jídlavalo se tu dobře a vydatně, po celý týden býval k obědi trojí chod, odpoledne se svačovala káva, večer se ohřálo něco od oběda nebo se poslalo do Prahy k uzenáři. Vařilo se podle Rettigové a klasických německých receptů.

Gütlingové rodině patřila koncem 19. stol. celá Olšanská obec s širokým okolím, avšak pole i zahrada musely ustupovat překotně výstavbě obytných domů. Pevný regulační plán a určitý směr do tohoto stavebního podnikání vnesl až stavitel a první starosta Karel Hartig kolem r. 1870. Gütlingův dvorec také kvůli nivelizaci nových ulic sestoupil pod okolní úroveň, venkovská idyla definitivně skončila a statek pozbýval svého výsostného postavení. Roku 1881 byl Žižkov povýšen na město a již probíhající stavební horečka se zmocnila i veškerého východního pražského venkova.

Podle archivních materiálů Arnošta Drozda zpracovala Eva Horníčková

Čtěte knihy z naší knihovny!

Rok 1865, kdy Hartig zhotovil regulační plán, se považuje za rok založení Žižkova, jak svědčí nápis na zvonu zavěšeném tehdy ve věži škole na Komenského nám. (č.p. 400): „Na oslavu sv. Václava, ochránce národa českého L.P. 1873 v roku osmém po založení Žižkova věnován první škole občany Žižkovskými.“ Za zakladatele Žižkova byli kromě Hartiga považováni také klempíř Ferdinand Kuhn z Karlína (1815-1876) a krejčí Antonín Fanta, pražský měšťan (1817-1878), kteří vystavěli v letech 1861-1863 první jednopatrové pavlačové domy na Vídeňské silnici.

V roce 1869 započal Hartig se stavbou domů v západní části rokle, jejíž parcelaci provedl Josef Seik (1822-1855). Pozemky v rokli patřily k usedlosti Velká Ševčková (č.p. 6). Rokle se rozkládala mezi jižním okrajem svahu vrchu Žižkov a Vídeňskou silnicí, přibližně od nynějšího domu č.p. 69 v Jeronýmově ulici k Žižkovské tržnici (č.p. 1730). Západní částí rokle protékal Bezovský (Olšanský) potůček, přicházející strouhou kolem hostince Bezovka (č.p. 6 v Olšanech) z Bezovského rybníka, podél staré cesty od vsi Olšany, vroubené stromočadím přibližně ve směru Prokopovy ulice a zděnou propustí pod Vídeňskou silnicí.

Miloslav Mikota: Karel Hartig a počátky Žižkova v 19. století (výřevk)

U pátek 21. března 2008 zemřela naše členka paní

Anděla Buriánková

u požehnaném věku 102 let.

Čest její památce!

Uážení čtenáři a členové klubu!

- Upozorňujeme na sešit pod oznamovací tabulí v našich klubových místnostech, do něhož můžete psát svá přání, návrhy, kritiky.

Přihlaste se k práci v klubu.

- Rovněž nezapomeňte, že naše knihovna oplývá zajímavými tituly o Žižkově a jeho historii. Čtěte!

- Máte již zaplacený členský příspěvek 125,- Kč? Nezaplacení považujeme za nezáměr o další členství v klubu!

Přejeme všem krásné přicházející jaro, zdraví a klid v duši.

váš Účbor KPŽ

Žižkovské listy, občasník Klubu přátel Žižkova. ČÍSLO 37.

Sestavila Jiřina Polanecká. Redakčně upravili Ivana a Alexandr Jenišťovi.

Grafická úprava a tisk Denisa Halašová. Pro vlastní potřebu vydal v dubnu 2008 KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, tel. 222 714 180.

www.zizkov-praha3.info